

Debat: Hvad stiller vi op med mutanterne på marken?

6. maj 2018, Politiken, Sektion 2 (Debat), Side 3 (Debat), ELLEN Ø. ANDERSEN (TEKST) EMMA SEJERSEN (FOTO)..., 1190 ord, Id: e6bd4551

Debatmøde Genredigering Nye teknikker til at ændre planter genetisk udfordrer de nuværende tunge regler for godkendelse af gmoplanter. Men hvordan skal området reguleres? Etisk Råd inviterede til debatmøde.

Blomkål er **mutanter**.

Den velmagende, hvide masse er i virkeligheden plantens desperate forsøg **på** at komme til at blomstre, som dens vilde slægtninge gør.

»Den vilde kål får 25-30 blomster. Blomkålen har en genetisk defekt. Den har mistet evnen til at blomstre, så den laver flere og flere knopper, indtil **vi** får den uformelige masse, **vi** kender«, siger Michael Broberg Palmgren.

En bemærkning, der vækker munterhed blandt de over 100 mennesker, der i onsdags var mødt frem i Indre Bys kulturhus i København.

Michael Broberg Palmgren, der er professor i plantefysiologi ved Københavns Universitet, bruger eksemplet **med** blomkålen for at forklare, at landbrug i almindelighed er baseret **på mutanter**. For det er det, man skaber, når man forædler planter, uanset hvilken metode man bruger - traditionel forædling eller de nye genteknologier, der kaldes genredigering.

Men reglerne for nye planter er meget forskellige, alt efter om der er tale om traditionel forædling eller genredigering.

Det er baggrunden for, at Det Etske Råd og dets norske søsterorganisation, Bioteknologirådet, har inviteret til offentligt debatmøde under overskriften: ' Hvordan får **vi** et bæredygtigt landbrug i fremtiden - kan det lykkes uden gmo? '.

I en rapport, der er udsendt til høring frem til 15. maj, anbefaler et flertal i Bioteknologirådet, at der **stilles** mindre skrappe krav til godkendelse og regulering af genredigerede planter, hvis der for eksempel ikke tilføres nye gener.

Genredigering tilbyder en hurtigere og mere præcis vej til at skabe planter **med** nye egenskaber. Også uden at tilføre nye gener. **Med** den såkaldte gensaks kan uhensigtsmæssige gener klippes væk.

Lektor Hussam Nour-Eldin giver et eksempel fra sit arbejde **på** Institut for Plante-og Miljøvidenskab ved Københavns Universitet. Her arbejder man **på**, om noget af Europas årlige import **på** 20 millioner tons sojafrø til dyrefoder kan erstattes **med** lokalt producerede sennepsfrø: »Der er masser af protein i sennepsfrø.

Det er en god plante, som er mere modstandsdygtig over for sygdomme og tørke end raps. Men frøene smager af sennep! Der bryder dyrene sig ikke om, så **vi** prøver at fjerne sennepssmagen«.

Hvad siger forbrugerne?

Det er en kompliceret sag, for sennepssmagen er også en forsvarsmekanisme, så det nytter ikke noget at fjerne den fra hele planten. Hussam Nour-Eldin har fundet frem til den gen, der sørger for, at smagen når ud i frøene. Det kan fjernes gennem traditionelle forædlingsteknikker.

Det vil kræve mange, mange krydsninger og tage 10-15 år. **Med** genredigeringsteknologi kan det klares **på** to-tre år.

»Men **på** grund af reglerne bruger **vi** den langvarige proces. Det synes jeg som molekylærbiolog er paradoksalt, for det endelige resultat vil være helt identisk«, siger Hussam Nour-Eldin.

Spørgsmålet er, om forbrugerne vil acceptere genredigering **på** linje **med** traditionelle forædlingsteknikker, som faktisk også omfatter radioaktiv bestråling. Eller om de vil foretrække, at genredigerede planter, der ikke er tilført nye gener, skal igennem den meget dyre og tunge godkendelse, som gælder gmo-planter i dag.

»Det er ekstremt komplekst«, siger en anden deltager i panelet, Camilla Udsen, seniorrådgiver i Forbrugerrådet Tænk. Efter hendes opfattelse er der ingen grund til at skynde sig.

»Der er mange aspekter i det her, og det er ikke kun det rent naturvidenskabelige, der tæller. **Vi** har brug for at tænke os om og få forbrugerne **med**«. Samtidig hælder Tænk til, at produkter fremstillet af genredigerede planter skal mærkes, så forbrugerne får mulighed for at vælge dem fra.

Det er Mickey Gjerris, lektor i bioetik ved Københavns Universitet, enig i.

Et af synspunkterne i debatten er, at regulering af forædlede planter bør tage udgangspunkt i produktet, altså planten, og hvorvidt der er en risiko forbundet **med** at dyrke og spise den, i stedet for at regulere ud fra den metode, der er brugt i forædlingen. Men det er ikke en god idé, mener Gjerris: »Hvis man regulerer genredigerede afgrøder ligesom traditionelt forædlede afgrøder, fratager man folk muligheden for at vælge dem fra, hvis de har et andet natursyn og er imod disse teknologier«. Mærkning er dog ikke så ligetil, påpeger Arne Holst-Jensen fra det norske Bioteknologirådet: »**Vi** kan **med** genredigering få planter, hvor man ikke kan se forskel **på**, om de er genredigerede, eller om der er tale om en naturlig mutation. Hvordan skal **vi** så kunne mærke dem?«. Rikke Lundsgaard, seniorrådgiver i Danmarks Naturfredningsforening, taler for en forpligtelse til deklarering af genredigerede såsæd og frø. Foreningen har ikke gjort sin stilling **op** i forhold til genredigerede planter, men Rikke Lundsgaard synes, at tilhængerne af gmo og genteknikker i årtier har været overoptimistiske over for perspektiverne i teknologien og ved hver nyskabelse mener, at nu har de fundet det helt rigtige.

Natur er et flydende begreb

Da der bliver åbnet for spørgsmål fra salen - hvor et helt biologihold fra Det Frie Gymnasium fylder godt **op** - er der flere, der spørger til risici. I hvilket omfang er der foretaget risikovurderinger af genredigerede planter? Og er der ikke en risiko for, at gensaksen klipper forkert? Svarene er henholdsvis »for lidt« og et »jo«, som ikke rigtig bliver uddybet. Overvejelser om risici er ellers et langt bedre udgangspunkt for at tage stilling til genredigering og

genteknologi i det hele taget end forestillinger om, hvorvidt det er 'unaturligt', mener både panelets filosof og panelets etiker.

»Det giver ikke mening at afvise noget som 'unaturligt', for der findes ikke én definition **på** 'natur'. Natur er et af de mest komplekse begreber i sproget. Men argumentet om unaturlighed kan bygge **på** reelle bekymringer«, siger Mickey Gjerris.

Filosofiprofessor Klemens Kappel ser flere grunde til at være betænkelig ved at lægge 'unaturlighed' til grund for regulering.

Han rejser blandt andet spørgsmålet om, hvorfor det unaturlige i sig selv skulle være problematisk. Medicin er vel også unaturlig, mener han.

Hvad offentligheden egentlig mener om genmodificerede planter, kommer an **på**, hvordan spørgsmålene **stilles**. Sigrid Bratlie, seniorrådgiver i det norske Bioteknologirådet, fortæller om en britisk meningsmåling, hvor et flertal var negative over for gmo, hvis det anvendes for at øge virksomhedernes profit. Billedet var et helt andet, hvis teknologien skulle bruges til at fremme dyrevelfærd.

Camilla Udsen fra Forbrugerrådet Tænk advarer mod at reducere debatten til at være et spørgsmål om, at folk bare skal have viden nok.

»Det er naivt. Folk skal have mulighed for at vælge«, siger hun.

Som afslutning **på** debatmødet beder ordstyreren, direktør i Bioteknologirådet Ole Johan Borge, om publikums holdning til, om der om ti år bør kunne dyrkes hvede her i landet, som er genredigeret til at modstå svampesygdommen meldug. Det er der overvældende tilslutning til. Holdningerne er noget mere delte, da han spørger, om hveden skal mærkes som genredigeret.

ellen.andersen@pol.dk

Det er ikke kun det rent naturvidenskabelige, der tæller. **Vi** har brug for at tænke os om og få forbrugerne **med** Camilla Udsen, Tænk.

Fakta: FAKTA Genredigering

Genredigering er en fælles betegnelse for nye teknikker til at ændre gener i planter og dyr. De er langt hurtigere og mere præcise end traditionelle forædlingsmetoder, og det har rejst en debat om, hvorvidt de i alle tilfælde skal være omfattet af de tunge og dyre godkendelsesregler for gmo.

Det norske Bioteknologirådet går i en rapport, der er i høring til 15. maj (kan ses **på** bioteknologiradet.no), ind for, at reglerne skal variere efter, hvor store de genetiske ændringer er.

- DEBAT. Øverst en del af debatmødets panel, der lytter til spørgsmål fra salen (nederst).

Alt materiale i Infomedia er ophavsretligt beskyttet.

Kunden må ikke sælge, videregive, distribuere, gengive eller mangfoldiggøre materiale fra Infomedia uden særlig og skriftlig aftale med Infomedia. Overført (downloadet) materiale skal slettes efter anvendelsen og må ikke indlægges i informations-genfindingssystemer, som for eksempel elektroniske postsystemer, databaser, fælles netværk eller lignende.

Videreformidling

Kunden må foretage videreformidling (ved videreformidling forstås kopiering, distribution via elektronisk post, tilrådighedsstillelse i databaser, på netværk eller lignende) af modtagne overskrift- og indledningsformater inden for kundens egen virksomhed. Al anden videreformidling af materiale fra Infomedia skal aftales skriftligt med Infomedia.